

การวางแผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต และคลองสาขา จังหวัดสมุทรปราการ

The Planning on the Prevention of Land Invasion and Environmental Landscape Development at Klong Pra-ong Jao Chaiyanuchit and Branches, Samutprakan

วีระ ลีลาพัฒนภูดี¹ นิตินาญ ปลื้มอารมย์²

บทคัดย่อ

ปัจจุบันคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขาและพื้นที่โดยรอบประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เนื่องจากการขยายตัวของชุมชนเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากพื้นที่สาธารณะประโยชน์ไปเป็นพื้นที่อยู่อาศัยก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลองสภาพพื้นที่ริมน้ำเสื่อมโทรม โครงการวิจัยนี้เกิดขึ้นเพื่อศึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาการบุกรุกพื้นที่ริมคลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสำรวจ การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ลงฝั่งพื้นฐานแผนที่ การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การใช้สถิติแบบร้อยละ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาประมวลผลเพื่อสรุปถึงฝั่งพื้นที่แสดงศักยภาพการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่ริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา และนำมาซึ่งการเสนอแนะพื้นที่ตัวอย่างในการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์พื้นที่ริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต

ผลการวิจัยสรุปถึงแนวทางการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาภูมิทัศน์คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่สาธารณะริมคลองให้มีความชัดเจน จัดทำทะเบียนที่สาธารณะประโยชน์และการกำหนดพื้นที่ตัวอย่างเพื่อการนัดหมาย การท่องเที่ยว และการคมนาคมทางน้ำ กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณริมคลองเพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลองและแนวคิดการออกแบบพื้นที่โล่งสาธารณะ

การเสนอแนะแนวทางการดำเนินการปฏิบัติแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1) ประกาศพื้นที่ห้ามบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลองและปึกหมุดในบริเวณที่เป็นพื้นที่โล่ง ระยะที่ 2) ดำเนินการจัดทำทะเบียนที่สาธารณะประโยชน์ โดยการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) ระยะที่ 3) จัดทำพื้นที่สาธารณะริมคลองตัวอย่างตามแนวคิดเป็นพื้นที่การนัดหมาย การท่องเที่ยว และการคมนาคมทางน้ำ เพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์แบบยั่งยืน

คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลอง ชุมชนริมน้ำ ภูมิทัศน์ นิเวศริมคลอง นัดหมายการ

Abstract

Currently, Pra-ong Jao Chaiyanuchit Canal and its branches are experiencing various problems due to the expansion of urban areas, resulting in the change of land use from public area to residential area. This results in public space encroachment by the canal and its surrounding degraded area. The research project is initiated to study the solution to the problem of public space invasion of the canal area.

¹⁻² สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

The methods used in this research are questionnaires, surveys, interviews, and observations. Both secondary and primary data were collected and analyzed. Based on area mapping, descriptive statistical analysis and percentage were evaluated resulting in the area map showing the potential area for prevention of land invasion and development of landscape area for Pra-ong Jao Chaiyanuchit Canal and its branches. The results are proposals of the area for planning for prevention of land invasion and environmental landscape development.

The results of this research are summarized as follows: The public area should be clearly defined by the canal. A recreational public space should be registered and developed as a local pilot area for tourism and water transportation; the objectives of the canal landscape development must be initiated to guide for the development planning of the public area by the canal and, a public space design concept.

The proposed actions to solve the public canal area invasion problem are divided into three phases: Phase 1, place a public notice to prohibit encroachment of identified open space as a public area along the canal; Phase 2, officially register the area for public recreational area and local officials are to take actions with offenders; and Phase 3, develop a pilot recreational project as a sample area along the canal according to the design concept for tourism and water transportation. This is to avoid the encroachment of public space for sustainable benefits for all.

Keywords: Waterfront Land Use, Waterfront Community, Landscape, Waterfront Ecology, Recreation

1. บทนำ

คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อยู่บริเวณด้านทิศตะวันออก เขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร มีสภาพภูมิทัศน์ชนบท และเป็นลักษณะชุมชนอยู่อาศัยตามริมฝั่งคลอง สภาพพื้นที่แวดล้อม ทำการเกษตร เลี้ยงปลา การขยายตัวของชุมชนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยสาเหตุหลักของการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในพื้นที่และกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น จากการสำรวจและการสังเกต ผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินริมคลอง จากการที่มีการบุกรุกจากประชาชนในชุมชนเองและการขยายตัวจากภายนอกชุมชนเข้ามาจับจองพื้นที่สาธารณะตามแนวริมฝั่งคลองเป็นจำนวนมาก และในช่วงระยะ 2 ปีที่ผ่านมา มีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

อดีตพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นพงศาตติกรมหีบ มีพระนามเดิมว่า “พระองค์เจ้าไชยานุชิต” ท่านทรงดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพิพิธภัณฑสถานพระองค์แรกเมื่อ พ.ศ. 2430 ภายหลังจากที่ยกฐานะเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงธรรมการ ทรงรับราชการกรมชลประทานทรงอำนวยการขุดคลองตั้งแต่คลองสิบสี่ถึงคลองยี่สิบเอ็ด ขนาดคลองกว้าง 40-60 เมตร ขุดแล้วเสร็จตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4

การนี้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญ ในการที่จะรักษาพื้นที่สาธารณะซึ่งเป็นสมบัติของแผ่นดินให้เก็บไว้ใช้ประโยชน์แก่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่ศึกษาในโครงการวิจัยนี้เป็นพื้นที่ตัวอย่างของอีกจำนวนนับไม่ถ้วนในแผ่นดิน ทั้งริมฝั่งแม่น้ำริมฝั่งคลองที่ถูกบุกรุกยึดครองโดยไม่ถูกกฎหมาย ผู้วิจัยนำประเด็นนี้มาศึกษา เพื่อหามาตรการที่จะปกป้องพื้นที่สาธารณะโดยนำกิจกรรมด้านนันทนาการ ภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมเข้ามาตอบคำถามของการวิจัย ที่จะได้เป็นแนวทางการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาภูมิทัศน์ริมคลอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเอกสาร แนวคิดโครงการเพื่อเป็นฐานข้อมูลของการวิจัยพื้นที่สาธารณะริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต เพื่อการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาพื้นที่ภูมิทัศน์ริมคลอง

2.2 ศึกษาสำรวจสภาพปัจจุบัน ด้านกายภาพ ลักษณะชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพปัญหาของการบุกรุกที่สาธารณะ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

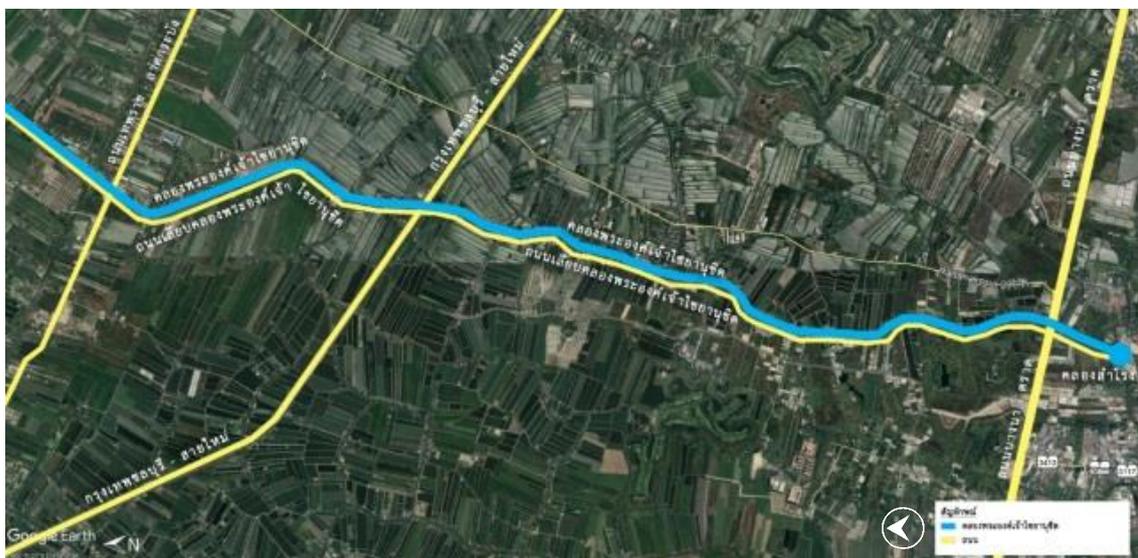
2.3 วิเคราะห์ และประเมินผลโครงการวิจัย และสรุป เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนป้องกันการบุกรุกพื้นที่ สาธารณะริมคลอง และแนวทางการออกแบบพื้นที่โล่งสาธารณะสำหรับการนันทนาการ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมภูมิทัศน์ ชุมชนเมือง

3. วิธีการวิจัย เครื่องมือ และระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประยุกต์โดยมีวิธีวิจัยเริ่มต้นจาก การเห็นสภาพการบุกรุกพื้นที่สาธารณะที่เป็นปัญหา บริเวณริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต ซึ่งเป็นคลองเชื่อมต่อระหว่างคลองประเวศบุรีรมย์ เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มาบรรจบที่คลองสำโรง อำเภอบางบัว จังหวัดสมุทรปราการ ไหลเชื่อมในแนวเหนือใต้มีความยาวจากคลองประเวศบุรีรมย์ ถึงคลองสำโรง 14.5 กิโลเมตร และความกว้างประมาณ 40-60 เมตร ตามสภาพภูมิศาสตร์พื้นที่ จากนั้นจึงสำรวจสภาพ พื้นที่และเห็นสภาพปัญหาที่มีความคล้ายกันตลอดสาย อันมีชุมชนเป็นระยะจึงพิจารณากำหนดกรณีศึกษาโดยพิจารณาพื้นที่ ระหว่างคลองที่ตัดกับถนนทางหลวงพิเศษหมายเลข 7 (บางนา-ตราด) ถึงถนนเทพราช-ลาดกระบัง ความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร จากนั้นได้กำหนดประชากรออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มตั้งอาคารบริเวณริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา 2) กลุ่มตั้งอาคารมีเอกสารสิทธิ์ (โฉนดที่ดิน) ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกัน และ 3) กลุ่มของเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ อันได้แก่ ข้อมูลจาก เอกสาร การสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และด้านกายภาพภาคสนามของพื้นที่โดยรังวัด ถ่ายภาพ การสังเกตการณ์ การมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดบันทึกข้อมูลและกำหนดตำแหน่งในผังพื้นฐาน (Base Map) การวิเคราะห์ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ สถิติแบบร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย

ขอบเขตลักษณะเชิงพื้นที่โครงการวิจัยได้กำหนดบริเวณคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต โดยตัดช่วงระหว่างไหลผ่าน ถนนทางหลวงพิเศษ (บางนา-ตราด) และถนนเทพราช-ลาดกระบัง (รูปที่ 1) ให้เป็นกรณีศึกษาของพื้นที่ตัวอย่าง ซึ่งสภาพ คลองในประเทศไทยมีลักษณะคล้ายกันถึงลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมอยู่ในกฎหมายเดียวกัน มีความยาว บริเวณพื้นที่ศึกษาคลองริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขายาวประมาณ 14 กิโลเมตร

รูปที่ 1 แสดงพื้นที่ศึกษาบริเวณคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต ตั้งแต่ถนนบางนา-ตราด ถึง ถนนเทพราช-ลาดกระบัง
ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ตัดแปลงจาก Google Earth

ขอบเขตลักษณะเชิงเนื้อหา กำหนดสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน เป็นประเด็นสำคัญ คือ การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ ริมคลอง เพื่อหาแนวทางการกำหนดทิศทางในการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาภูมิทัศน์บริเวณคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ที่จะมีการจัดการจัดการกับการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะบริเวณริมคลอง และมาตรการทาง

กฎหมายจัดการกับปัญหาผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะ จึงกำหนดกรอบการวิจัย คือ การศึกษาข้อมูล นโยบายภาครัฐที่มีมาตรการจัดการผู้บุกรุกพื้นที่สาธารณะและความต้องการของชุมชน และสาเหตุการบุกรุกพื้นที่สาธารณะและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ริมคลอง ทำการสำรวจพื้นที่โล่งริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ถึงลักษณะกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินและศึกษาประโยชน์ที่ดินสาธารณะ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบุกรุก ยึดครองพื้นที่สาธารณะริมคลอง อันเนื่องจากการขยายตัวชุมชนความต้องการที่อยู่อาศัยและอาชีพ เพื่อเศรษฐกิจของครอบครัวทำให้เกิดปัญหาการบุกรุก (การสำรวจจากผู้วิจัย)

ระเบียบการวิจัยของโครงการวางแผนการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์บริเวณคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

3.1 การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันไปตามประเภทของข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลลักษณะทางกายภาพ และลักษณะตามความต้องการ หรือวิธีการเก็บข้อมูล ด้วยการสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information Interview) สัมภาษณ์แบบไม่จำกัดคำตอบ และสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาจากผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประชาชนที่มีผลได้ผลเสียต่อพื้นที่ศึกษา

3.2 การศึกษาสำรวจ โดยใช้วิธีการสำรวจภาคสนาม ทางด้านกายภาพของพื้นที่ ด้านลักษณะสังคมประชากร กิจกรรมและอื่น ๆ ด้วยการบันทึกภาพ รั้ววัด สัมภาษณ์และการสังเกตโดยไม่มีส่วนร่วม เพื่อประกอบการวิเคราะห์ด้านกายภาพ ผู้บุกรุกและผู้อยู่อาศัยในพื้นที่สาธารณะริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา เพื่อหาความต้องการประชาชน หน่วยงานภาครัฐเป็นอย่างไรและควรแก้ไขปัญหายังไง

3.3 การวิเคราะห์ โดยการนำข้อมูลทั้งหมดมาบูรณาการทำการวิเคราะห์ และประเมินผล เพื่อนำผลของพื้นที่ศึกษา ทั้งทางด้านกายภาพ ทางสังคม และด้านอื่น ๆ รวมไปถึงศักยภาพการพัฒนาชุมชน การวิเคราะห์พื้นที่เปิดโล่ง (Open Space) เพื่อหาข้อสรุปความเป็นไปได้ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม เพื่อการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาพื้นที่สาธารณะและการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุด

การนำผลการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้ประเมินผลออกมาเพื่อสรุปแนวทางและข้อจำกัดในการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาโดยนำมากำหนดพื้นที่ที่จะทำการสาธิตเป็นตัวอย่างในแนวทางการป้องกันและพัฒนาที่สอดคล้องกับการรักษาพื้นที่สาธารณะริมคลอง เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมของชุมชน

4. ผลการวิจัย

บริบทของการทำการศึกษาจากสภาพปัจจุบันถึงสภาพปัญหาที่เป็นอยู่จึงได้ทำการศึกษารายละเอียด ด้วยการรวบรวมข้อมูล การสำรวจและวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์ในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลและสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

โครงการวางแผนการป้องกันการบุกรุกและการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขาจังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่คลองและสองฝั่งคลอง และคลองสาขา ครอบคลุมอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอบางปะอิน บางเสาธง และเบริ่ง ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างคลองสำโรงที่ไปออกปากแม่น้ำบางปะกงและคลองประเวศบุรีรมย์ (รูปที่ 2) เป็นคลองที่มีความยาว 10.5 กิโลเมตร ความกว้างประมาณ 40-60 เมตร และท้องคลองกว้างประมาณ 45 เมตร ใช้ประโยชน์หลักของการชลประทานเพื่อการเกษตร การประมง และการคมนาคมสู่ตลาด และยุทธศาสตร์เพื่อความมั่นคงต่อมาการขยายตัวของประชากรและการขยายตัวของเมืองได้กลายเป็นชุมชนชนบทในบริเวณปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร

รูปที่ 2 แสดงพื้นที่คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ตั้งแต่คลองสำโรง ถึง คลองแสนแสบ
ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ตัดแปลงจาก Google Earth

4.2 ผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลอง

จากการศึกษา ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลอง ซึ่งสามารถแยกเป็นปัจจัยสำคัญได้ดังนี้

4.2.1. ปัจจัยทางนโยบายการเมืองการปกครอง ซึ่งมีลักษณะแบบรวมศูนย์ทั้งด้านการปกครอง เศรษฐกิจ และ อุตสาหกรรม ให้อยู่ที่กรุงเทพมหานคร ถึงแม้จะได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ศูนย์ขยายไปแต่ละภาคของประเทศบ้างแล้วก็ตาม แต่ศูนย์กลางหลักยังอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เป็นสาเหตุหลักในการอพยพแรงงานเข้าสู่มหานคร อันเป็นผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน สำหรับหลายกิจกรรมของเมืองทำให้พื้นที่โดยเฉพาะสำหรับที่อยู่อาศัย การพาณิชย์กรรมมีจำกัดและราคาที่ดินสูงขึ้นมา ทำให้ประชากรระดับแรงงานค่าตอบแทนน้อยไม่สามารถหาพื้นที่อยู่อาศัยและทำกิจกรรมใดได้สะดวกเมื่อพื้นที่ริมคลองที่เป็นที่โล่งจึงได้เข้าบุกรุกยึดครองเป็นที่อยู่อาศัย ซึ่งเป็นที่ให้เห็นกันในเมืองใหญ่ ๆ ทั่วประเทศและทั่วโลก

4.2.2. ปัจจัยทางข้อกฎหมาย แนวคิดของภาครัฐที่ใช้ในการป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะริมฝั่งน้ำ เช่น ชายทะเล ริมแม่น้ำและริมคลองจะใช้การตัดถนนเป็นตัวกีดกันป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะริมน้ำด้วยการตัดถนน ตัวอย่างเช่น ถนนริมหาดพัทยา หาดชะอำ เป็นต้น ถนนเดิมที่มีอยู่ตามแนวลำคลองพระองค์เจ้าฯ มีการขยายตัวแตกต่างกันอยู่บ้างเนื่องจากเป็นถนนเดิมที่ชุมชนใช้อยู่และได้มีการขยายบริเวณทำให้เกิดการขยายตัวระหว่างริมฝั่งคลองกับพื้นที่อยู่ของบ้านในชุมชน จากการสำรวจของคณะผู้วิจัย พบว่า ถึงแม้จะมีกฎหมายควบคุมการใช้พื้นที่ดินอยู่แต่ชุมชนก็ยังยึดติดกับวัฒนธรรมทางน้ำอยู่จึงเป็นเหตุลักษณะการจับจองถือสิทธิ์ริมคลองของที่ดินที่อยู่ริมคลองเป็นของตนเอง (กรมการปกครอง, 2546) และรักษาสีที่นั้นอยู่ ถึงแม้จะไม่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ดังนั้นผู้ที่จะเข้ามาอยู่อาศัยจำเป็นต้อง ขอซื้อสิทธิ์ตามที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน (ผู้วิจัยเข้าเสนอขอซื้อสิทธิ์)

4.2.3. ปัจจัยทางด้านการขยายตัวทางกายภาพของชุมชน พื้นที่ที่มีการเกิดชุมชนประเภท กั้นซึ่งการขยายตัวของชุมชนจะมีเป็นประเภทเกาะกลุ่มกันอยู่เป็นและหรือเกาะติดตามเส้นทางคมนาคม เช่น ตามทางถนนและแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น อีกทั้งในการสร้างที่อยู่อาศัย หรือการขยายตัวของชุมชนจะเป็นตามยาวตามแนวถนนและลำคลอง ในกรณีพื้นที่ริมคลองนี้ ชุมชนเดิมเป็นลักษณะเกาะติดตามริมคลอง

4.2.4. ปัจจัยทางด้านสังคม ลักษณะของพื้นที่เป็นชุมชนการเกษตรและเลี้ยงปลาซึ่งเป็นชุมชนชนบทที่มีพื้นที่อยู่ในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองใหญ่การเจริญเติบโตจึงขยายตัวเร็วกว่าชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลบริเวณพื้นที่ศึกษาอยู่บริเวณริมคลองที่เป็นที่สาธารณะริมคลองพระองค์เจ้าฯ ลักษณะสังคมในชุมชนจึงเป็นประชากรเดิมได้บุกรุกจับจองอยู่ จึงดูเหมือนว่าบุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาจับจองบุกรุกที่สาธารณะ

พื้นที่ศึกษาที่ยกมาเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยนี้ได้ ตัวอย่างของคลองจากจุดตัด ถนนทางหลวงพิเศษ (บางนา-ตราด) กม.26.5 และจุดตัดถนนเทพราช-ลาดกระบัง ชุมชนในพื้นที่ศึกษานี้มีอาคารบ้านเรือนประมาณ 818 ครั้วเรือน โดยเฉลี่ย 5 คน/ครั้วเรือน และบริเวณที่บุกรุกที่สาธารณะริมคลองทั้ง 2 ฝั่งประมาณ 620 ครั้วเรือน ซึ่งนับจากแต่ละส่วนของแต่ละครั้วเรือน รวมประชากรในบริเวณพื้นที่ศึกษาประมาณ 4,090 คน ในจำนวนนี้มีประชากรแฝงประมาณ 1,227 คน กลุ่มประชาชนคนพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์กันแต่ละกลุ่มที่มาจากต่างถิ่นโดยการอาศัยการซื้อสิทธิ์จากคนที่

บุกรุก (การสำรวจด้วยการมีส่วนร่วมบางส่วน) ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณริมคลองเป็นพื้นที่สาธารณะ ที่กรมชลประทานและกรมเจ้าท่ามีหน้าที่รับผิดชอบการใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้มีการบุกรุกและรื้อถอน พื้นที่ริมคลอง เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย การค้าขายและอุตสาหกรรมย่อย ผู้ที่บุกรุกส่วนใหญ่มีอาชีพและฐานะปานกลางมีไ้ยากจน จากการสำรวจถึงสภาพอาคาร อุปกรณ์ตกแต่งและรถยนต์ที่ใช้เป็นผู้มีอาชีพที่สามารถจ่ายค่าซื้อสิทธิ์เข้าบุกรุกพื้นที่ อาคารบ้านเรือน ร้านค้า และรถยนต์ สภาพการใช้พื้นที่ริมคลองยังมีที่โล่งที่ยังไม่มีอาคารสิ่งก่อสร้างแต่มีการจับจองทั้งหมด อาคารบางส่วนมีเลขที่บ้านเพื่อขอการใช้ไฟฟ้าได้ ซึ่งเป็นที่ทราบกันว่าการได้บ้านเลขที่บ้านได้มาอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้จากหน่วยงานรับผิดชอบทราบ ดायกฎหมายเมื่อมีผู้บุกรุกหรือรื้อถอนพื้นที่สาธารณะจะมีความผิดตามกฎหมายหลักอยู่อันได้แก่ประมวลกฎหมายที่ดิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติกฎหมาย กรมเจ้าท่าและได้มีคดีตัวอย่างจากคำพิพากษาจากศาลฎีกาและสำหรับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานรับผิดชอบของการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่จะต้องป้องกันและรักษาพื้นที่ของหลวงที่เป็นพื้นที่สาธารณะ จะต้องมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เช่นกัน

ในการวิจัยนี้มุ่งเน้นการป้องกันที่สาธารณะเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมเป็นหลัก โดยที่มี มาตรการ และการปฏิบัติยึดพื้นที่ที่กลับมาเป็นพื้นที่สาธารณะดั้งเดิมโดยลำดับที่ 1) เพื่อป้องกันการบุกรุกต่อไป จึงควรจำกัด เขตหวงห้ามพื้นที่โล่งที่ยังไม่มีอาคารสิ่งก่อสร้างไว้ก่อน ลำดับที่ 2) ใช้กระบวนการขอคำสั่งศาลให้รื้อถอน

4.3 ผลการวิจัยจากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม สัมภาษณ์และการสังเกตที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

จากการศึกษาสาเหตุของการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลอง พบว่าการขยายตัวของเมืองทำให้ประชากรเข้ามาหางานทำ ด้านเศรษฐกิจที่ไม่สามารถมีฐานะเพียงพอในการหาที่อยู่อาศัยจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามที่มีการ ย้ายที่อยู่จากชนบทเข้าสู่เมืองผู้เข้าจำนวนแบบสอบถาม บริเวณพื้นที่ศึกษา จำนวน 110 ครัวเรือน และตอบแบบสอบถาม กลับมาจำนวน 80 ชุด ร้อยละ 72.5 และจำนวนครัวเรือนที่มีภูมิลำเนาเดิมเป็นจำนวน 35 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 42.7 นอกจากนั้นเป็นผู้มาจากต่างถิ่นเป็นจำนวน 45 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 57.3 ปัญหาของการออกแบบสอบถามและ สัมภาษณ์มีข้อจำกัด คือ การไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร อันเนื่องจากผู้ตอบจะเป็นผู้บุกรุกหรือผู้ขายสิทธิ์ให้ผู้บุกรุก ผู้เข้ามาบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลอง บริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นจำนวน 620 ครัวเรือน และประชากรในพื้นที่ 198 ครัวเรือน กลุ่มประชาชนทั้งสองกลุ่มนี้ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มที่อาศัยอยู่เดิมมีที่ของตนเองบริเวณใกล้เคียงที่สาธารณะริมคลอง กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มที่ซื้อสิทธิ์จากผู้บุกรุกเดิม ซึ่งมีการจ่ายค่าซื้อสิทธิ์จากผู้บุกรุกเดิมเป็นจำนวนหลักหลักขึ้นไป เพื่อได้มาซึ่งพื้นที่ ริมคลอง แม้ว่าเป็นที่ทราบกันดีระหว่างผู้ขายสิทธิ์และผู้ซื้อสิทธิ์ในการจับจองเป็นพื้นที่สาธารณะและผิดกฎหมาย (ผู้วิจัยได้ สัมภาษณ์และสำรวจภาคสนาม)

ในความต้องการของประชาชนมีความต้องการด้านการนันทนาการ การพักผ่อนว่าควรจะมีหรือไม่ ประชาชนที่ อาศัยอยู่เดิมในพื้นที่มีความคิดเห็นสมควรมีเพื่อการพบปะสังสรรค์กันบ้าง มีจำนวนมากกว่าผู้ที่บุกรุกพื้นที่เนื่องจากเป็น ครอบครัวเดียวที่ไม่ค่อยจะรู้จักกับประชาชนในชุมชนเดิมและรู้ตนเองว่ามาอาศัยไม่ถูกต้อง ความต้องการหลักของชุมชน ร้อยละ 70.3 มีความต้องการที่พักผ่อนหย่อนใจลักษณะของสวนสาธารณะและร้อยละ 39.8 การค้าขายผลผลิตทาง การเกษตร ร้อยละ 20.4 อยากให้มีจุดนัดพบและกิจกรรมเกี่ยวกับการพักผ่อนและห้องสมุดชุมชน และร้อยละ 63.7 การอนุรักษ์พื้นที่ฟูตลาดเก่าเพื่อเป็น ตลาดน้ำที่เหมาะสมดีกว่าที่มีแพสองหลังเป็นตลาดน้ำและเพื่อการท่องเที่ยว

4.4 ผลการศึกษาด้านกฎหมาย

สภาพปัญหาของการบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต ทำให้พื้นที่ที่บุกรุกมีการก่อสร้าง อาคารบริเวณริมน้ำเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินโดยยึดมาเป็นของส่วนบุคคล สถานการณ์จนถึง ปัจจุบันยังมีการบุกรุกพื้นที่มากขึ้น

การป้องกันการบุกรุกควรต้องใช้ มาตรการทั้งทางด้านนิติศาสตร์ และด้านรัฐศาสตร์ ทางด้านกฎหมายนั้น ความหมายของที่ดินสาธารณะ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 มาตรา 1) บัญญัติไว้ว่า "ที่ดิน"...รวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง สระน้ำ ทะเลสาบ และชายทะเล และพระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ

บรรพ 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2473 มาตรา 1304 สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน.... 2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่าที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

แม้ว่าข้อบัญญัติกล่าวว่า ‘ที่ดิน’ เป็น ‘สาธารณะสมบัติของแผ่นดิน’ ก็ถือเป็น ‘ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน’ ด้วย

การดูแลที่สาธารณะประโยชน์อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาที่สาธารณะประโยชน์....ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน 2515 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 117 “ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งใดล่วงล้ำน้ำเข้าไปเหนือน้ำ”...ผู้ที่ได้รับผิดชอบได้แก่กรมเจ้าท่าในการไล่ออนตามอำนาจหน้าที่โดยใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช (ฉบับที่14) พ.ศ. 2535 มาตรา 120 ให้กรมเจ้าท่ามีหน้าที่ดูแลรักษาและขุดลอกร่องน้ำ ทางเดินเรือ แม่น้ำลำคลอง....ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษ...การออกหนังสือสำคัญสำหรับพื้นที่หลวง (น.ส.ล.) และการขึ้นทะเบียนที่ดินรัฐก็เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อหน่วยงานของรัฐที่จะนำมาซึ่งการป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ

แนวทางการดำเนินการป้องกันการบุกรุกและรื้อถอนโยกย้ายกับผู้บุกรุกที่สาธารณะริมคลอง นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐคณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2536 ลงมติเห็นชอบร่างนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐและอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป ตามที่สำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ ดังนี้ 1) รัฐควรเร่งรัดดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์แก่ราษฎร 2) รัฐไม่ควรออกเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินแก่ผู้บุกรุกที่ดินของรัฐ

เมื่อพิจารณา ภาครัฐได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบุกรุกอยู่หลายฉบับ จึงเป็นที่อนุมานได้ว่าการบุกรุกที่รัฐเป็นที่รู้จักกันดีทั้ง ประชาชนและภาครัฐผู้วิจัยได้พิจารณาวิเคราะห์ถึงปัญหาและทางแก้ปัญหาได้โดยในระยะเร่งด่วน ความจำเป็นในการออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) และการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐ มีความจำเป็นหรือไม่ในพื้นที่ริมคลองสาธารณะที่ยังรกร้างว่างเปล่าอยู่ และจัดดำเนินการปักหมุดหลักเขตให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกันว่าเป็นที่สาธารณะ และแจ้งผู้บุกรุกที่สาธารณะริมคลองและบริหารจัดการวางแผนอนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่โล่งให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนส่วนรวมด้วยการดำเนินการวางแผนและผังออกแบบเพื่อกิจกรรมต่างๆตามศักยภาพของพื้นที่ การใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 นั้นหน่วยงานรับผิดชอบควรพิจารณา ความบกพร่องหรือความผิดต่อหน้าที่ โดยจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณา และให้เป็นไปตามกระบวนการทางวินัยและกฎหมาย แล้วแต่กรณี (ยุทธพงศ์ ปิ่นอนงค์, 2559)

5. การอภิปรายผล

ผลสรุปของงานวิจัยที่ได้ทำการศึกษา พบว่า พื้นที่สาธารณะบริเวณริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ได้ถูกเปลี่ยนสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อสาธารณะถูกบุกรุกจากคนในพื้นที่เอง ด้วยการยึดครอง พื้นที่สาธารณะริมคลองและผู้แสวงหาพื้นที่อยู่อาศัยและเพื่อประกอบอาชีพจากต่างถิ่น ผลจากการพัฒนาเมืองด้วยการรวมศูนย์เศรษฐกิจและความต้องการแรงงานทำให้ประชากรเข้ามาหางานทำในเมืองจึงเป็นสาเหตุให้เกิดการบุกรุกยึดครองพื้นที่สาธารณะริมคลอง เจ้าพนักงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลมีจำนวนไม่มากนักสำหรับการดูแลได้ทั่วถึงและหรือปล่อยปะละเลยทำให้เกิดการบุกรุกที่สาธารณะเกิดขึ้น ในการวิจัยได้เห็นถึงสภาพปัญหาและได้มีการกำหนดแนวทางการป้องกันการบุกรุก และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ดังนี้

1. เพื่อป้องกันการบุกรุกที่เพิ่มขึ้นโดยจัดการปักหมุดยึดเขตที่ดินเป็นที่สาธารณะริมคลองที่ยังไม่มีอาคารสิ่งก่อสร้างไว้
2. จัดทำบัญชีการขึ้นทะเบียนที่ดินของรัฐโดยการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (น.ส.ล) เพื่อแสดงเจตจำนงแสดงพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนใดมาอ้างสิทธิ์มิได้
3. นำพื้นที่ไปพัฒนาเพื่อเป็นสาธารณะประโยชน์ในการนันทนาการ การท่องเที่ยว เป็นต้น
4. ส่วนพื้นที่สาธารณะที่ถูกบุกรุกไปแล้ว ให้เจ้าพนักงานรัฐดำเนินการเรียกพื้นที่คืนด้วยวิธีรัฐศาสตร์ หรือกระบวนการทางกฎหมาย

จากผลการวิจัย การบุกรุกพื้นที่สาธารณะริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อาจจะเปรียบเทียบได้กับการวิจัยที่มีลักษณะปัจจัยหลักที่คล้ายกับการศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ริมคลองและชุมชน้ำสาธารณะภูเก็ท (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2540) ที่มีปัญหาการบุกรุก เช่นเดียวกันแต่ทางเข้ายึดครองที่ต่างกัน ด้วยผู้บุกรุกได้สัมปทาน หลังจากสัมปทานหมดอายุก็ยึดครองเป็นของตนเอง จึงต้องอาศัยทางดำเนินกฎหมายเข้ามาจัดการ ส่วนแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมคลองนี้มีลักษณะพื้นที่รอบนอกอยู่ในอิทธิพลของชนบทและการนำพื้นที่มาใช้ประโยชน์เพื่อสาธารณะ (Pleumarom, 1988) ได้จัดพื้นที่โล่งในชุมชนเมืองและชนบทที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ในการพัฒนาสภาพภูมิทัศน์ริมคลองให้เป็นพื้นที่นันทนาการการท่องเที่ยว การคมนาคมทางน้ำ

การเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา มีความสอดคล้องกับ แนวทางการสร้างพื้นที่ภูมิทัศน์ริมคลอง (Müller, 1979) 1) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินสาธารณะริมคลองที่มีความหลากหลาย 2) เป็นการป้องกันการบุกรุกพื้นที่เพิ่มมากขึ้น 3) เป็นการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ว่างเปล่าหรือรกร้างว่างเปล่า สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน (สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร, 2541) 4) สร้างพื้นที่นันทนาการการท่องเที่ยว และการคมนาคมทางน้ำ 5) ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณริมคลองให้มีทัศนียภาพที่สวยงามและประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่ มิให้มีการบุกรุก (นิติชาญ ปลื้มอารมย์, 2539) 6) กฎหมายการป้องกันการบุกรุกพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเรื่องนี้การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา มีข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาพื้นที่บุกรุกบริเวณริมคลองพระองค์เจ้า

6. ข้อเสนอแนะ

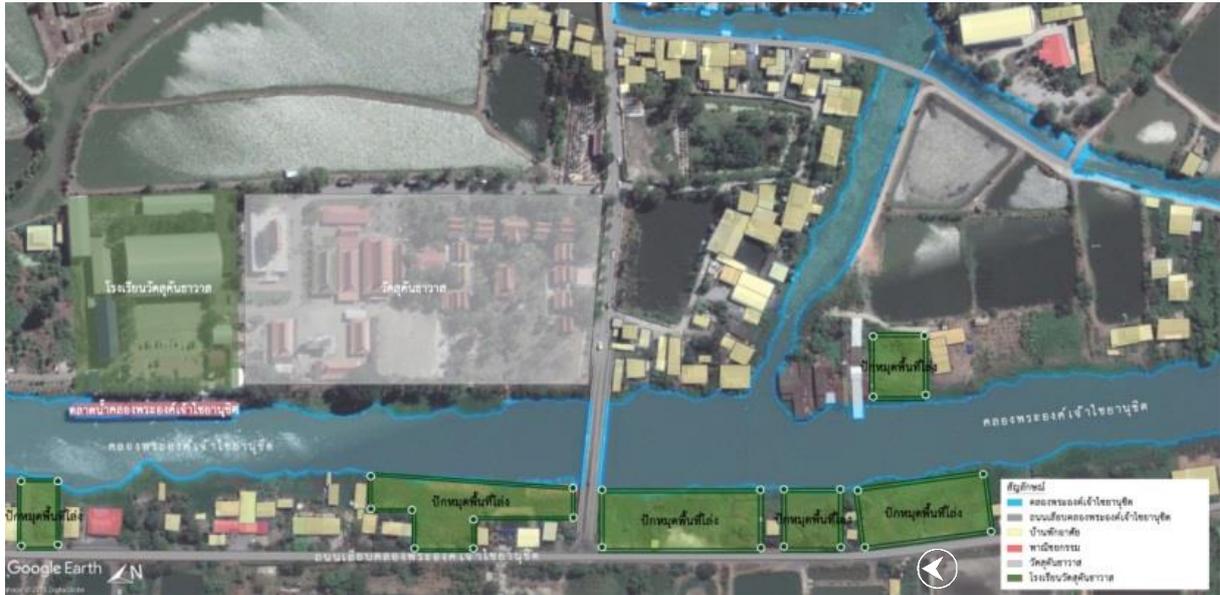
การวิจัยนี้จะได้ผลตามเป้าหมายก็ต่อเมื่อได้มีแนวทางการป้องกันและพัฒนาควบคู่กันไปแนวทางการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์คลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา (รูปที่3) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปที่ 3 แสดงพื้นที่ศึกษาบริเวณคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต ตั้งแต่ถนนบางนา-ตราด ถึง ถนนเทพราช-ลาดกระบังและตำแหน่งพื้นที่ที่เป็นตัวอย่างในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะริมคลอง

ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ตัดแปลงจาก Google Earth

6.1. ประกาศเขตหวงห้าม ห้ามบุกรุกพื้นที่โล่งริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต โดยจัดปักหมุด ออกหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (น.ส.ล.) และจัดทำทะเบียนที่สาธารณะประโยชน์ (รูปที่ 4)

รูปที่ 4 แสดงการปักหมุดสำหรับพื้นที่โล่ง และตำแหน่งพื้นที่ที่เป็นตัวอย่างในการพัฒนาพื้นที่ริมคลอง
ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ดัดแปลงจาก Google Earth

6.2 สวนน้ำนิเวศเป็นพื้นที่ตัวอย่างสวนสาธารณะริมคลอง (รูปที่ 5) จะเป็นศูนย์การเรียนรู้ระบบนิเวศทางน้ำซึ่งจะมีห้องสมุดลอยน้ำด้วยเรือมาด พื้นที่นี้อยู่บริเวณโค้งซอยนวมินทร์ 10

รูปที่ 5 แสดงแนวคิดพื้นที่ตัวอย่างที่ 1 สวนนิเวศน้ำ
ที่มา: ผู้วิจัย (2560)

6.3 ตลาดชุมชนเก่าคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต บริเวณพื้นที่เป็นตลาดเก่าชุมชน ซึ่งมีศักยภาพเป็นตลาดเก่าชุมชนอยู่บริเวณใกล้วัดสุคันธาวาส (รูปที่ 6) ซึ่งพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์และสวยงามในการจัดเป็นตลาดเก่าและเป็นชุมชนดั้งเดิม

รูปที่ 6 แสดงแบบขยายพื้นที่ตัวอย่างที่ 2 บริเวณวัดสุคันธาวาส
ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ดัดแปลงจาก Google Earth

6.4 ประตูน้ำคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองสาขา ถูกใช้เพื่อการป้องกันน้ำท่วมหรือกักน้ำไว้ ทำให้ไม่สามารถคมนาคมทางน้ำได้จึงจัดทำประตูน้ำใหม่จะทำให้มีการสัญจรทางน้ำได้และเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้อีก (รูปที่ 7)

รูปที่ 7 แสดงแนวคิดพื้นที่ตัวอย่างที่ 3 การออกแบบประตูน้ำระหว่างคลองหลักและคลองสาขา
ที่มา: ผู้วิจัย (2560)

6.5 พื้นที่ตัวอย่าง การนันทนาการ และการท่องเที่ยว บริเวณจุดนี้มีศักยภาพในการให้เป็นพื้นที่บริการให้เป็นการพักผ่อนและการท่องเที่ยว เช่น มีเรือพาย เรือปั่นเชิงนิเวศ และจุดบริการของฝากโดยชุมชน (รูปที่ 8)

รูปที่ 8 แสดงแนวคิดพื้นที่ตัวอย่างที่ 4 การออกแบบพื้นที่นันทนาการและการท่องเที่ยว
ที่มา: ผู้วิจัย (2560) ดัดแปลงจาก Google Earth

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้ก็ด้วยความช่วยเหลือและความอนุเคราะห์จากหลายฝ่ายด้วยกัน ขอขอบคุณสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางปู และประชาชนในพื้นที่รวมทั้งที่จะขาดมิได้คือมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เจ้าหน้าที่และอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในทุกด้านด้วยดีเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2546). สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น, ส่วนระบบการปกครองท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง
- นิติชาฎา ปลื้มอารมย์. (2539). แนวทางการพัฒนาพื้นที่นันทนาการ บริเวณเขตรอบนอกกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร.
- พระราชกฤษฎีกาให้ใช้บทบัญญัติ บรรพ 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2473. (2473, 18 มีนาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 47 หน้า 442.
- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2535 (2535, 2 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอน 44 หน้า 8.
- พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 (2457, 17 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 31 หน้า 229.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497 (2497, 30 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 71 ตอนที่ 78 ฉบับพิเศษ หน้า 1.
- ยุทธพงศ์ ปิ่นอนงค์. (2559). ประมวลกฎหมายอาญา ปัญหาการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐสำนักงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2540). การศึกษาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ริมคลองและชุมชนสาธารณะ เทศบาลเมืองภูเก็ต. ภูเก็ต: สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร. (2541). โครงการจัดหาและพัฒนาสวนสาธารณะ สนามเด็กเล่นและภูมิทัศน์ของเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักผังเมืองกรุงเทพมหานคร.

Müller, W. (1979). **Stadttebau**. Stuttgart: Vieweg+Teubner Verlag.

Pleumarom, N. (1988). **Soziale,ökologische und ästhetische Aspekte der Freiraumplanung in Bangkok**. Kassel: Gesamthochschulbibliothek.